

(E) İş Başmüfettişi

İŞ HUKUKUNDA ÇALIŞMA SÜRELERİ

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	V
ÖNSÖZ	VII
TABLOLAR LİSTESİ	XXI
KISALTMALAR.....	XXIII
GİRİŞ.....	1
I. KONUNUN ÖNEMİ	1
II. KONUNUN SINIRLANDIRILMASI.....	2
III. İNCELEME YÖNTEMİ	4

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMA SÜRESİ KAVRAMI VE ÇALIŞMA SÜRESİNDEN SAYILAN HALLER

I. ÇALIŞMA SÜRESİ KAVRAMI.....	5
A. GENEL OLARAK	5
B. ÇALIŞMA SÜRESİNİN KAYNAĞI.....	9
C. GÜNLÜK VE HAFTALIK ÇALIŞMA SÜRESİ.....	15
D. GÜNLÜK ÇALIŞMANIN BAŞLANGIÇ VE BİTİŞ SAATLERİNİN BELİRLENMESİ	22
E. İŞ HUKUKUNDAKİ İLKE VE UYGULAMALAR AÇISINDAN ÇALIŞMA SÜRELERİ	25
1. Çalışma Süreleri Açısından İş Hukukunda Yorum.....	25
2. Çalışma Sürelerinde İşverenin Yönetim Hakkı.....	27
3. İş Hukukunda Üçlü İlişkilerde Çalışma Süreleri İle İlgili Hususlar	30

4. Çalışma Sürelerinin Özen ve Sadakat Borcu Kapsamında Değerlendirilmesi	36
5. Eşitlik -Ayrımcılık İlkesi Açısından Çalışma Süreleri	38
6. Mobbing Unsuru Olarak Çalışma Süreleri	46
7. Çalışma Koşullarında Esaslı Değişiklik Açısından Çalışma Süreleri	48
8. İş Sözleşmesinin Sona Ermesi Açısından Çalışma Süreleri	53
9. Çalışma Sürelerine Bağlı Alacaklarda Dava Türü	57
II. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA ÇALIŞMA SÜRELERİ	60
A. AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA ÇALIŞMA SÜRELERİ	60
B. AVRUPA ÜLKELERİNDE ÇALIŞMA SÜRELERİ	61
1. Almanya	62
2. Avusturya.....	62
3. Bulgaristan.....	62
4. Çekya.....	63
5. Hollanda	63
6. İspanya	64
C. ILO SÖZLEŞMELERİ.....	64
D. ÜLKELERDE FİİLİ ÇALIŞMA SÜRESİ.....	66
III. ULUSAL MEVZUATTA ÇALIŞMA SÜRELERİ	69
A. İŞ KANUNUNDA ÇALIŞMA SÜRELERİ	69
B. DENİZ İŞ KANUNUNDA ÇALIŞMA SÜRELERİ	69
C. BASIN İŞ KANUNUNDA ÇALIŞMA SÜRELERİ	80
D. TÜRK BORÇLAR KANUNUNDA ÇALIŞMA SÜRELERİ	87
E. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUKUNDA ÇALIŞMA SÜRELERİ.....	88
IV. ÇALIŞMA SÜRESİNDEN SAYILAN HALLER.....	95
A. YERALTINA İNİP ÇIKILAN SÜRE	95
B. YOLDA GEÇEN SÜRELER	96
C. ÇIKACAK İŞİ BEKLERKEN BOŞTA GEÇEN SÜRELER.....	99
D. İŞÇİNİN İŞVERENCE MEŞGUL EDİLDİĞİ SÜRELER.....	101

E. SÜT İZNİNDE GEÇEN SÜRELER	102
F. YERLEŞİM YERİNDEN UZAKTA YAPILAN İŞLERE TOPLU ŞEKİLDE GİDİP-GELME SİRASINDA GEÇEN SÜRELER	103
G. EĞİTİMDE GEÇEN SÜRELER	104
1. İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminde Geçen Süreler	104
2. İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personeline Verilen Eğitimlerde Geçen Süreler	105
3. Çocuk ve Genç İşçilere Verilen Eğitimlerde Geçen Süreler	107
4. Eğitimlerde Geçen Diğer Süreler	107
H. ÇALIŞMAKTAN KAÇINMA HAKKI OLAN DURUMLAR	109
1. İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Ciddi ve Yakın Bir Tehlike Bulunması Durumunda	109
2. Ücretin Gününde Ödenmemesi Halinde	110
I. GİYİNME SİRASINDA GEÇEN SÜRELER	111
J. İŞÇİ FİİLEN ÇALIŞMA YAPMASA DAHİ ÇALIŞMA SÜRESİNİN HESABINA DAHİL EDİLECEK İZİNLER	114
1. Hamilelikteki Periyodik Kontrol Sürelerinin Çalışma Süresinden Sayılması	114
2. Sendikal Faaliyet Kapsamındaki İzinlerin Çalışma Süresinden Sayılması	115
3. Dinlenme Sürelerinin Çalışma Sürelerinin Hesabında Etkisi	116
a. Ara Dinlenmesi	116
b. Hafta Tatili	119
c. Ulusal Bayram ve Genel Tatil Günleri	122
d. Yıllık Ücretli İzinler	126

İKİNCİ BÖLÜM
ÇALIŞMA SÜRELERİNİN AŞILMASININ
SONUÇLARI: FAZLA SAATLERLE
ÇALIŞMA

I.	FAZLA SAATLERLE ÇALIŞMA KAVRAMI.....	129
A.	FAZLA ÇALIŞMA.....	129
B.	FAZLA SÜRELERLE ÇALIŞMA.....	133
II.	FAZLA ÇALIŞMANIN ÖNEMİ	135
III.	FAZLA ÇALIŞMA TÜRLERİ	137
A.	OLAĞAN FAZLA ÇALIŞMA	137
B.	ZORUNLU FAZLA ÇALIŞMA	137
C.	OLAĞANÜSTÜ HALLERDE FAZLA ÇALIŞMA.....	139
IV.	FAZLA ÇALIŞMA ONAYI.....	140
V.	FAZLA ÇALIŞMA SÜRELERİ	143
A.	HAFTALIK ÇALIŞMA SÜRESİNİN AŞILMASI	143
B.	HEM HAFTALIK ÇALIŞMA SÜRESİNİN AŞILMASI HEM DE GÜNLÜK 11 SAAT VE GECE 7,5 SAAT ÜSTÜ ÇALIŞMA SÖZ KONUSU OLDUĞUNDA FAZLA ÇALIŞMA HESABI.....	147
C.	HAFTALIK ÇALIŞMA SÜRELERİ AÇISINDAN FARKLI ÇALIŞMA SAATLERİ	151
VI.	FAZLA ÇALIŞMANIN KARŞILIĞI	152
A.	FAZLA ÇALIŞMA ÜCRETİ.....	152
1.	Fazla Çalışma Ücretinin Hesabı	155
2.	Fazla Çalışma Ücretinin Net/Brüt Olarak Hesaplanması ...	156
3.	Saat Ücretinin Hesabı.....	159
a.	45 Saat Yapılan Çalışmalarda Saat Ücretinin Hesabı	160
b.	Sözleşmelerle Haftalık Çalışma Saati 45 Saatin Altında Belirlenmesi Halinde Saat Ücretinin Hesabı	161
c.	Radyoloji Çalışanlarının Saat Ücreti	162
d.	Yer Altı Maden İşlerinde Çalışanların Saat Ücreti.....	163

e. Çocuk ve Genç İşçilerin Saat Ücretinin Hesabı.....	165
f. Haftalık Çalışması 45 Saatin Üzerinde Olan İşlerde Saat Ücretinin Hesabı.....	166
g. Saat Ücretinin Hesabında Genel Hususlar	167
4. Parça Başına Ücrete Fazla Çalışma Ücretinin Hesabı.....	168
5. Fazla Çalışmada Yarım Saate Kadar Yapılan Çalışmaların Hesabı	169
B. SERBEST ZAMAN KULLANIMI	171
1. Fazla Çalışma Ücreti İle Serbest Zaman Oranının Farklı Olup Olamayacağı	174
2. Serbest Zaman Kullanımında Süre.....	175
VII. FAZLA ÇALIŞMANIN SINIRI	176
A. YILLIK 270 SAAT SINIRI	176
B. YILDA 270 SAATLİK FAZLA ÇALIŞMA SINIRININ AŞILMASI HALİNDE İŞ SÖZLEŞMESİNİN FESHİ	179
VIII. FAZLA ÇALIŞMA YASAKLARI	180
IX. FAZLA ÇALIŞMA HÜKÜMLERİNE AYKIRILIK HALİNDE UYGULANACAK İDARİ YAPTIRIMLAR.....	182
X. FAZLA ÇALIŞMA ÜCRETİNİN AYLIK ÜCRETE DAHİL OLMASI.....	185
A. GENEL OLARAK	185
B. YARGITAYIN FAZLA ÇALIŞMA ÜCRETİNİN AYLIK ÜCRETE DAHİL OLDUĞUNUN KABULÜNE İLİŞKİN KARARLARINDA TEMEL KRİTERLER.....	187
1. Sözleşme Hükümünün Yıllık 270 Saate Kadar Yapılan Çalışmalar İçin Geçerli Olması	187
2. Ücretin Asgari Ücret ve 22,5 Saatlik Fazla Çalışma Ücretini Karşılması Gerektiği	191
3. Fazla Çalışma Ücretinin Aylık Ücrete Dahil Olduğunun Kabulü İçin Sözleşmede Ücretin ve Tarihin Yer Almasının Gerekmesi.....	192

C. FAZLA ÇALIŞMA ÜCRETİNİN AYLIK ÜCRETE DAHİL OLDUĞUNUN KABULÜ HALİNDE ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR.....	193
D. KONUYLA İLGİLİ GÖRÜŞÜMÜZ.....	198
E. ÜST DÜZEY YÖNETİCİLER.....	201
XI. ÇALIŞMA SÜRELERİNDE İSPAT.....	207
A. GENEL OLARAK	207
B. İŞÇİLERİN İŞE GİRİŞ VE İŞTEN ÇIKIŞ KAYITLARI.....	213
C. İŞ MÜFETTİŞİ RAPORU	218
D. BORDROLAR.....	219
1. Genel Olarak.....	219
2. Bordrolarda İmza ve Tahakkuk Bulunması.....	221
3. İhtirazi Kayıtlı Bordro	223
4. Bordro Hilesi	225
5. Sembolik Tahakkuk.....	226
6. Bordrodaki Ücretin Gerçek Olmaması – Elden Ödeme Olması Halinde Bordro	227
7. Sürekli Aynı Miktarda Tahakkuk Bulunması.....	230
E. TANIK BEYANLARI	233
1. Yazılı Belge Varsa Tanığa İtibar Edilemeyeceği	233
2. Tanıkların Davacı İşçi İle İşyerinde Birlikte Çalışmış Olması	234
3. Tanığın Soyut Beyanları.....	234
4. Tanığın Husumetinin Olması.....	234
5. Komşu İşyeri Tanık İfadeleri	236
6. Akraba ve Arkadaş Olan Tanıkların Beyanları	236
7. Karşı Taraf (Davalı İşyeri) Tanıkları.....	236
8. Davacı İşçinin Başka Davadaki Tanıklığının Etkisi	237
9. Tahmin ve Duyuma Dayalı Tanık Beyanı	237
10. Çelişkili Tanık Beyanları.....	237
11. Tanıkların Ödeme Yapıldığı Yönündeki Beyanları.....	237

12. İşyeri Müşterisi Olan Tanık Beyanı	238
13. Hakkaniyet İndirimi	238

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖZEL NİTELİKTE ÇALIŞMALAR- ÇALIŞMA SİSTEMLERİ

I. GENEL OLARAK	241
II. GECE ÇALIŞMASI	242
A. ULUSLARARASI HUKUKTA GECE ÇALIŞMASI.....	242
B. ULUSAL MEVZUATTA GECE ÇALIŞMASI.....	244
1. Genel Olarak.....	244
2. Yazılı Onay Alınarak Gece Döneminde 7,5 Saatin Üzerinde Çalışma Yapılabilecek İş ve İşyerleri.....	249
a. Özel Güvenlik İşleri.....	254
b. Turizm Hizmeti Yürütülen İşler.....	257
c. Sağlık İşleri	259
d. Türk Petrol Kanunu Uyarınca Petrol Araştırma, Arama ve Sondaj Faaliyetleri Kapsamında Yürütülen İşler	259
3. Gece Çalışması İçin Yazılı Onayın Alınma Usulü.....	261
4. Gece Dönemine Denk Gelen Postalar Halinde Çalışmanın Niteliği.....	265
5. Postalar Halinde Çalışma Uygulanmayan İşyerlerinde Gece Dönemi Çalışması	266
6. İş Kanunu Dışındaki Kanunlarda Gece Çalışması	269
III. POSTALAR HALİNDE (VARDİYALI) ÇALIŞMA	270
A. GENEL OLARAK	270
B. İŞÇİ POSTALARI SAYISININ DÜZENLENMESİ VE İLANI.....	271
C. ÇALIŞMA SÜRESİNİN BİR KISMI GECE DÖNEMİNE DENK GELEN POSTALAR.....	274

D. POSTA DEĞİŞİMİNDE DİNLENME SÜRESİ	275
E. POSTALAR HALİNDE ÇALIŞMADA SİSTEMLER.....	276
1. Üç Vardiyalı Çalışma Sistemi.....	276
2. İki Vardiyalı Çalışma Sistemi	278
a. Eşit Şekilde Bölünme İle Uygulanan İki Vardiyalı Çalışma.....	280
aa. İki Gündüz İki Gece İki Tatil Sistemi.....	281
bb. Bir Gündüz Bir Gece Bir Tatil Sistemi (12-24 Çalışma Sistemi)	285
cc. Bir Gün Çalışıp Bir Gün Çalışmama Sistemi (12-36 Çalışma Sistemi).....	287
dd. Bir Gündüz İki Gece İki Tatil Sistemi	288
ee. Bir Gündüz Bir Gece İki Tatil Sistemi.....	289
ff. Sabit Çalışma Sistemi (Haftada 2 Gün Gündüz 2 Gün Gece Çalışma Sistemi)	290
b. Eşit Şekilde İkiye Bölünmeyen İki Vardiyalı Çalışma....	291
3. 24 Saatlik Çalışmayı İçeren Tek Vardiyalı Çalışma Sistemi.	293
IV. ESNEK ÇALIŞMA.....	295
V. DENKLEŞTİRME.....	300
A. GENEL OLARAK	300
B. TARAFLARIN ANLAŞMASI	305
C. DENKLEŞTİRMEDE TEMEL KURALLAR.....	307
D. YOĞUNLAŞTIRILMIŞ İŞ HAFTALARI	310
E. SABİT ÇALIŞMA SİSTEMİNDE DENKLEŞTİRME UYGULANIP UYGULANAMAYACAĞI	316
F. DENKLEŞTİRME DÖNEMİNDE ORTALAMA ÇALIŞMA SÜRESİNİN HAFTALIK NORMAL ÇALIŞMA SÜRESİNİ AŞMASI.....	319
G. HAFTALIK İŞ GÜNLERİNE BÖLÜNEMEYEN İŞLERDE DENKLEŞTİRME	321
H. DENKLEŞTİRME UYGULANAN BİR DÖNEMDE İŞÇİNİN İŞYERİNDEN AYRILMASI	322

VI. TELAFİ ÇALIŞMASI.....	325
A. GENEL OLARAK	325
B. TELAFİ ÇALIŞMASI YAPILABİLEN HALLER.....	326
1. Genel Olarak.....	326
2. Zorunlu Nedenlerle İşin Durması.....	328
3. Ulusal Bayram ve Genel Tatillerden Önce veya Sonra İşyerinin Tatil Edilmesi.....	329
4. İşçinin Talebi Üzerine	330
5. Benzer Nedenler.....	331
C. TELAFİ ÇALIŞMASI YAPILMA ZAMANI.....	331
D. TELAFİ ÇALIŞMASI UYGULANABİLECEK SÜRE	336
E. TELAFİ ÇALIŞMASI OLARAK DEĞERLENDİRİLEMEYECEK DURUMLAR VE SONUÇLARI.....	336
VII. KISA ÇALIŞMA DÖNEMİNDE ÇALIŞMA SÜRELERİ	338
VIII. KISMİ SÜRELİ ÇALIŞMA VE ÇAĞRI ÜZERİNE ÇALIŞMADA ÇALIŞMA SÜRELERİ.....	342
A. KISMİ SÜRELİ ÇALIŞMA.....	342
B. ÇAĞRI ÜZERİNE ÇALIŞMA.....	345
IX. ÇALIŞMA SÜRELERİ AÇISINDAN UZAKTAN ÇALIŞMA	348
X. KAYAN İŞ SÜRELERİ.....	358
XI. GÜVENE DAYALI ÇALIŞMA SÜRESİ.....	360
XII. İŞ PAYLAŞIMINDA ÇALIŞMA SÜRELERİ	362

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇALIŞMA SÜRELERİ FARKLILIK ARZ EDEN İŞ, MESLEK VE GRUPLAR

I. ÇOCUK VE GENÇ İŞÇİLERİN ÇALIŞMA SÜRELERİ.....	365
A. ULUSLARARASI DÜZENLEMELER	365
B. ULUSAL HUKUKTAKİ DÜZENLEMELER.....	367

1. Çalışma Yasakları Bakımından Çocuk ve Genç İşçi.....	367
2. Çalışma Süreleri Bakımından Çocuk ve Genç İşçi.....	370
a. Günlük ve Haftalık Çalışma Süreleri.....	370
b. Fazla Çalışma	371
c. Çalışma Süresinden Sayılan Haller.....	373
d. Ulusal Bayram ve Genel Tatil	374
e. İş Kanunu Dışındaki Kanunlarda 18 Yaşın Altındaki Çalışanların Çalışma Süreleri	375
f. Sanat, Kültür ve Reklam Faaliyetlerinde 18 Yaşın Altındaki Çalışanların Çalışma Süreleri	376
g. Çocuk ve Genç İşçilerin Gece Dönemi Çalışması ile Postalar Halinde Çalışması	378
II. KADINLARIN ÇALIŞMA SÜRELERİ.....	382
A. TÜM KADINLAR İÇİN GETİRİLMİŞ DÜZENLEMELER.....	382
B. ANALIK VE DOĞUM İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER.....	385
1. Genel Olarak.....	385
2. Süt İzni	387
3. Kontroller İçin Verilen İzinlerin Çalışma Süresine Etkisi....	391
4. Doğum Sonrası Kısmi Süreli Çalışma.....	392
5. Yarım Çalışma Ödeneği.....	397
6. Gebe – Emziren Kadının Gece Çalışması.....	398
7. Gebe – Emziren Kadının Günlük Çalışma Sınırı ve Fazla Çalışma	400
III. ENGELLİLERİN ÇALIŞMA SÜRELERİ	403
IV. KAPICILARIN ÇALIŞMA SÜRELERİ	404
V. HAZIRLAMA, TAMAMLAMA VE TEMİZLEME İŞLERİNDE ÇALIŞMA SÜRELERİ.....	407
VI. ECZANE ÇALIŞANLARININ ÇALIŞMA SÜRELERİ	410
VII. HAFTALIK İŞ GÜNLERİNE BÖLÜNEMEYEN İŞLERDE (ŞOFÖR VB.) ÇALIŞMA SÜRELERİ.....	414
VIII. RADYOLOJİ ÇALIŞANLARININ ÇALIŞMA SÜRELERİ	417

IX. YER ALTI MADEN İŞLERİNDE ÇALIŞMA SÜRELERİ	419
X. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ EĞİTİM PERSONELLERİNİN ÇALIŞMA SÜRELERİ	421
XI. EV HİZMETLERİNDE ÇALIŞMA SÜRELERİ.....	425
XII. İŞ GÜVENLİĞİ UZMANLARININ ÇALIŞMA SÜRELERİ.....	428
SONUÇ	431
KAYNAKÇA.....	455